

Nr 204.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning om ändrad lydelse av § 12 andra stycket förordningen den 16 maj 1890 (nr 21 s. 1) angående Sveriges allmänna hypoteksbank m. m.; given Stockholms slott den 8 mars 1935.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga bilagda förslag till

1) förordning om ändrad lydelse av § 12 andra stycket förordningen den 16 maj 1890 (nr 21 s. 1) angående Sveriges allmänna hypoteksbank;

2) förordning om vissa ändringar i förordningen den 16 maj 1890 (nr 21 s. 11) angående de allmänna grunder, som vid hypoteksföreningars bildande och framtida verksamhet skola till efterrättelse lända.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Per Edvin Sköld.

Förslag

till

Förordning

om ändrad lydelse av § 12 andra stycket förordningen den 16 maj 1890 (nr 21 s. 1) angående Sveriges allmänna hypoteksbank.

Härigenom förordnas, att § 12 andra stycket förordningen den 16 maj 1890 angående Sveriges allmänna hypoteksbank¹ skall erhålla följande ändrade lydelse:

Inflyter ej full betalning för lån, som av någon hypoteksförening lämnats å egendom med därå växande skog, och kan föreningen ej helt infria sina förbindelser till banken, äro, om i följd av bankens ställning tillskott från de övriga föreningarna kräves, de föreningar, som utöva skogsbelåning, framför dem, som ej utöva sådan verksamhet, ansvariga för täckande av förlust, som härrör av den omständigheten att lånet beviljats till högre belopp än sextio procent av det å egendomen med undantag av skogen fastställda belåningsvärdet. I den mån skogsbelånande förening ej kan fullgöra densamma för sådant fall åvilande betalningsskyldighet med mindre dess tillgångar nedbringas under det belopp, som förefanns den 1 januari 1931, skola övriga skogsbelånande föreningar övertaga samma skyldighet, så vitt det kan ske utan att jämväl deras tillgångar komme att på angivet sätt nedgå.

Denna förordning träder i kraft den 1 oktober 1935.

Tillika skall iakttagas följande:

Så länge obligationer, som av hypoteksbanken utgivits före den 1 oktober 1935, äro utelöpande, skall banken tillse, att av den för bankens obligationer ställda säkerheten vid varje tidpunkt ett belopp minst lika stort som bankens skuld i förstnämnda obligationer finnes i inteckningar av den beskaffenhet, som enligt de före sagda dag gällande grunder fordrats till tryggande av obligationsinnehavarnas rätt.

Skulle vid utredning av bankens tillgångar och skulder full betalning icke inflyta för någon såsom säkerhet för bankens obligationer ställd inteckning, vars kapitalbelopp överstiger femtiofem procent av det belåningsvärde, som å den intecknade egendomen blivit vid inteckningslånets beviljande fastställt, vare innehavare av obligation, som av banken utgivits under tiden från och med den 1 januari 1931 till och med den 30 september 1935, icke pliktig att vidkännas annan av nämnda omständighet föranledd förlust än sådan, som skulle hava uppkommit även om inteckningens kapitalbelopp uppgått till allenast femtiofem procent av sagda värde.

¹ Senaste lydelse; se SFS 1930:203.

Förslag

till

Förordning

om vissa ändringar i förordningen den 16 maj 1890 (nr 21 s. 11) angående de allmänna grunder, som vid hypoteksföreningars bildande och framtida verksamhet skola till efter rättelse lända.

Härigenom förordnas, att §§ 4, 14 och 18 förordningen den 16 maj 1890 angående de allmänna grunder, som vid hypoteksföreningars bildande och framtida verksamhet skola till efter rättelse lända¹, skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

§ 4.

Lån å jordegendom må meddelas till högst sextio procent av egendomens utav föreningens styrelse fastställda belåningsvärde. På framställning av lånsökanden må, så vitt omständigheterna ej till annat föranleda, i belåningsvärdet inberäknas, förutom jordvärdet, jämväl värdet å växande skog, men ej må åbyggnad eller i övrigt sådant, som kan från egendomen skiljas, tagas i beräkning.

För belåningsvärdets — — — å marken.

Har hypoteksvärdering — — — skogens värde.

Att i — — — § 14.

§ 14.

Lån utan fastställd amortering, med skyldighet till återbetalning inom viss längre tid, må å egendom meddelas till högst två tredjedelar av det belopp, vartill lån jämlikt bestämmelserna i §§ 4 och 5 skulle hava kunnat högst utlämnas mot säkerhet i egendomen med undantag av därå växande skog.

§ 18.

Delägare i hypoteksförening ansvara, en var i förhållande till sin delaktighet, för föreningens förbindelser, i den mån utgifter och förluster ej kunnat täckas med anlåtande av föreningens inkomster för året eller dess egna tillgångar. Kan delägare ej fullgöra den betalningsskyldighet, som till följd härav åligger honom, svare övriga delägare efter samma grund för bristen.

¹ Senaste lydelse; se SFS 1930:204.

Inflyter ej full betalning för lån, som lämnats å egendom med därå växande skog, vare dock delägare, som ej belånat skog, icke ansvarig för fullgörande av föreningens skyldighet i anledning av förlust, som härrör av den omständigheten att lånet beviljats till högre belopp än sextio procent av det å egendomen med undantag av skogen fastställda belåningsvärdet. Till fullgörande av skyldighet, som nu sägs, må tillskott av de skogsbelånande delägarna uttagas, i mån så erfordras till förhindrande av att föreningens tillgångar nedgå under det belopp som förefanns den 1 januari 1931.

Denna förordning träder i kraft den 1 oktober 1935.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 8 mars 1935.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden UNDÉN, SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Sköld, anför efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet:

Enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 24 juli 1934 tillkallade jag för verkställande av utredning rörande frågan om möjligheterna att åstadkomma förbättrade villkor för den primära fastighetskrediten såsom utredningsmän ledamoten av riksdagens första kammare, generaltulldirektören N. R. Wohlin, verkställande direktören i Sveriges allmänna hypoteksbank H. S. Tamm, sparbanksdirektören B. J. S. Linderoth, professorn K. G. Myrdal samt ledamöterna av riksdagens andra kammare riksgäldsfullmäktigen A. A. Lindqvist och ordföranden i mellersta Sveriges centralkassa för jordbrukskredit I. Pettersson, varjämte jag uppdrog åt Wohlin att såsom ordförande leda utredningsmännens förhandlingar.

I skrivelse den 8 februari 1935 hava utredningsmännen, vilka antagit benämningen 1934 års fastighetskreditsakkunniga, framlagt förslag till förordning om ändrad lydelse av §§ 4 och 14 förordningen den 16 maj 1890 (nr 21 s. 11) angående de allmänna grunder, som vid hypoteksföreningars bildande och framtida verksamhet skola till efterrättelse lända, ävensom till förordning angående den rätt, som skall tillkomma innehavare av obligationer, vilka av Sveriges allmänna hypoteksbank utgivits före den 1 juli 1935 men ej före den 1 januari 1931 m. m. I förslagens utarbetande har professor Myrdal icke deltagit.

Över förslagen hava den 28 februari 1935 yttranden avgivits av statskontoret och styrelsen för Sveriges allmänna hypoteksbank. Vid bankens yttrande hava fogats utlåtanden från samtliga till banken anslutna hypoteksföreningars styrelser.

Jag torde nu få underställa Kungl. Maj:t berörda förslag.

Gällande bestämmelser och vissa tidigare utredningar.

Liksom i andra länder har i Sverige utbildats en särskild organisation för omhändertagande av jordbrukets primärkredit. Verksamheten utövas av Sveriges allmänna hypoteksbank och de med denna samhörande hypoteks-föreningarna. Banken och föreningarna utgöra tillsammans en organisatorisk enhet. Banken är centralanstalt för de däri såsom delägare ingående föreningarna, vilka i sin tur utgöra sammanslutningar av de hos dem låntagande jordägarna. Institutionens organisation och verksamhet regleras genom två förordningar den 16 maj 1890 (nr 21) angående Sveriges allmänna hypoteksbank samt angående de allmänna grunder, som vid hypoteksföreningars bildande och framtida verksamhet skola till efterrättelse lända.

Hypoteksbanken har till uppgift å ena sidan att upptaga lån, som erfordras för tillhandahållande åt föreningarna av behöfliga utlåningsmedel, och å andra sidan att övervaka föreningarnas verksamhet. Banken är den enda kreditanstalt, som äger utgiva obligationer mot säkerhet i jordegendom på landet. Bankens upplåning sker genom försäljning av sådana obligationer.

Bankens grundfond utgöres av $4\frac{1}{2}$ procent statsobligationer till ett belopp av 60 miljoner kronor, tillhandahållna genom riksgäldskontoret. Enligt § 12 första stycket förordningen angående Sveriges allmänna hypoteksbank äro alla i banken delägande föreningar ansvariga för bankens förbindelser. Kan förening ej fullgöra sin betalningsskyldighet, svara övriga föreningar för bristen i förhållande till sin delaktighet i banken.

I samband med att belåningsgränsen för hypoteksföreningarna genom vederbörliga författningsändringar år 1930 höjdes från förutvarande 50 till 55 procent av ifrågakommande fastighets belåningsvärde samt möjlighet tillika bereddes att i belåningsvärdet inräkna å fastigheten växande skog, har i 12 § andra stycket av sistnämnda förordning upptagits ett stadgande i syfte att giva hypoteksföreningar, som ej belåna skog, skydd mot förluster, vilka kunna komma att orsakas genom andra föreningars skogsbelåning. Sålunda föreskrives, att inflyter ej full betalning för lån, som av någon hypoteksförening lämnats å egendom med därå växande skog, och kan föreningen ej helt infria sina förbindelser till banken, äro, om i följd av bankens ställning tillskott från de övriga föreningarna kräves, de föreningar, som utöva skogsbelåning, framför dem, som ej utöva sådan verksamhet, ansvariga för täckande av förlust, som härrör av den omständigheten att lånet beviljats till högre belopp än 55 procent av det å egendomen med undantag av skogen fastställda belåningsvärdet. I den mån skogsbelånande förening ej kan fullgöra densamma för sådant fall åvilande betalningsskyldighet med mindre dess tillgångar nedbringas under det belopp som förefanns den 1 januari 1931, då förutberörda ändringar trädde i kraft, skola övriga skogsbelånande föreningar övertaga samma skyldighet, såvitt

det kan ske utan att jämväl deras tillgångar komme att på angivet sätt nedgå.

Delägare i hypoteksföreningarna äro de hos dem låntagande jordägarna. Delägarnas delaktighet i föreningen bestämmes efter oguldna beloppet av från föreningen erhållna lån. Föreningarna utlämna lån endast mot första in-teckning. Av föreningarna utlämnas två slags lån, nämligen amorterings-lån och lån utan fastställd amortering, med skyldighet till återbetalning inom viss längre tid, s. k. stående lån.

I överensstämmelse med vad nyss anförts är i § 4 förordningen angående hypoteksföreningarna upptaget ett stadgande av innehåll, att lån i jordegendom må meddelas till högst 55 procent av egendomens utav föreningens styrelse fastställda belåningsvärde. Tillika föreskrives, att på framställning av lånesökanden må, såvitt omständigheterna ej föranleda till annat, i belåningsvärdet inberäknas, förutom jordvärdet, jämväl värdet å växande skog. Däremot må ej åbyggnader eller i övrigt sådant, som kan skiljas från egendomen, tagas i beräkning.

Enligt § 14 sistnämnda förordning må stående lån meddelas till högst $\frac{1}{3}$ av det utav föreningens styrelse fastställda belåningsvärdet å egendomen med undantag av därå växande skog.

I § 18 samma förordning stadgas, att delägare i hypoteksförening ansvara, envar i förhållande till sin delaktighet, för föreningens förbindelser, i den mån utgifter och förluster ej kunnat täckas med anlåtande av föreningens inkomster för året eller dess egna tillgångar. Kan delägare ej fullgöra den betalningsskyldighet, som till följd härav åligger honom, svara övriga delägare efter samma grund för bristen. Inflyter ej full betalning för lån, som lämnats å egendom med därå växande skog, vare dock delägare, som ej belånat skog, icke ansvarig för fullgörande av föreningens skyldighet i anledning av förlust, som härrör av den omständigheten att lånet beviljats till högre belopp än 55 procent av det å egendomen med undantag av skogen fastställda belåningsvärdet. Till fullgörande av skyldighet, som nu sagts, må tillskott av de skogsbelånande delägarna uttagas i mån så erfordras till förhindrande av att föreningens tillgångar nedgå under det belopp, som förefanns den 1 januari 1931.

Något eget förvärvssyfte har hypoteksinstitutionen icke, utan dess ändamål är att bereda det svenska jordbruket tillgång till en billig och av konjunkturväxlingen i penningmarknaden i möjligaste mån oberoende kredit. Lånen skola utlämnas på de för låntagarna mest fördelaktiga villkor i avseende å ränta och annat, som de av institutionerna ingångna förbindelserna medgiva.

Innan jag närmare ingår på 1934 års fastighetskreditsakkunnigas förslag, torde jag i detta sammanhang få något beröra de utredningar och överväganden, som ligga till grund för nyssnämnda, år 1930 företagna höjning av belåningsgränsen från 50 till 55 procent av belåningsvärdet.

I anledning av en av 1918 års riksdag begärd utredning angående den sekundära jordbrukskrediten tillkallades för ändamålet på sin tid särskilda sakkunniga. Dessa, de s. k. 1921 års fastighetskreditsakkunniga, föreslogo i ett den 14 oktober 1922 avgivet betänkande (st. off. utr. 1922: 35) bland annat en höjning av hypoteksföreningarnas lånegräns från 50 till 60 procent av egendomsvärdet.

1921 års sakkunniga framhöllo i sitt betänkande, att det vore av stort värde såväl för den enskilde låntagaren som för samhället, att lån i största möjliga utsträckning kunde erhållas på de för primärlån vanliga villkoren. I följd därav borde en begränsning av den primära jordbruksfastighetskrediten, såvitt de sakkunniga kunde finna, göras blott i den mån man eljest skulle kunna befara en försämring av kreditvillkoren. För bedömande av frågan, huruvida möjlighet förefunnas att utan kreditens fördyring eller försämrande i andra avseenden höja gränsen för den primära jordbruksfastighetskrediten i vårt land, hade de sakkunniga införskaffat uppgifter om vilka bestämmelser, som för det dåvarande gällde för primärkrediten i de europeiska länder, med vilka jämförelser kunde vara befogade. Av dessa uppgifter kunde utläsas, att den övre belåningsgränsen varierade mellan 50 och 66 $\frac{2}{3}$ procent eller mellan hälften och två tredjedelar av värdet; i undantagsfall nådde den upp till 75 procent. Uppgifterna angävo enligt de sakkunnigas mening 60-procentgränsen såsom den dominerande. Av vissa av de sakkunniga verkställda undersökningar framginge, att utländska obligationer, utgivna mot säkerhet av inteckningar i jordbruksfastigheter inom 60 procent av dessas värde, på obligationsmarknaden i kurshänseende väl hävdade sin ställning såsom första klassens obligationer. Vid sådant förhållande förefunnas enligt de sakkunnigas mening icke någon anledning antaga, att en höjning av de svenska hypoteksinstitutionernas belåningsgräns till 60 procent skulle medföra någon fara för kreditens fördyring. I yttranden, som de sakkunniga inhämtat från hypoteksföreningarnas styrelser, hade dessa, på ett undantag när, utan avsevärdare reservationer tillstyrkt en dylik höjning.

De sakkunniga framhöllo vidare, att en höjning av belåningsgränsen måste genomföras på sådant sätt, att innehavarna av hypoteksbankens utelöpande obligationer icke komme i en sämre ställning med avseende å säkerheterna för obligationerna. De äldre obligationsinnehavarnas tillförsäkrade säkerhet i inteckningar, belägna inom hälften av de pantförskrivna egendomarnas värde, måste bibehållas. De sakkunniga föreslogo i anledning härav, att i övergångsbestämmelser de äldre obligationsinnehavarna skulle garanteras samma ställning vid en likvidation av hypoteksbanken, som de skulle hava haft, om höjningen av lånemaximum ej ägt rum.

1921 års fastighetskreditsakkunnigas nu berörda förslag föranledde emellertid icke någon ändring i bestämmelserna om belåningsgränsen för hypoteksföreningslån.

År 1927 tillkallade sakkunniga för utredning rörande den primära jordbrukskrediten, de s. k. 1927 års fastighetskreditsakkunniga, upptogo i sitt den 27 december 1929 angivna betänkande (st. off. utr. 1929: 36) — förutom vissa frågor berörande bland annat införande av belåning av växande skog

— även spørsmålet om höjning av belåningsgränsen för hypoteksföreningslån. De sakkunniga förordade därvid en höjning till 55 procent.

Även 1927 års sakkunniga hade inhämtat yttranden från hypoteksföreningarna. Ifrågavarande yttranden visade, att en omsvängning i uppfattningen hos en del hypoteksföreningar ägt rum. Halva antalet föreningar voro emot höjningen och åberopade därvid huvudsakligen den stegring taxeringsvärdena ansetts hava undergått sedan de förra gången yttrat sig. Med anledning härav framhöllo de sakkunniga, att man väl i fortsättningen liksom tillförne finge till en viss grad räkna med ojämnheter i värdeuppskattningen, men att det ville synas, som om betydelsen härav för belåningsgränsens bestämmande något överdrivits. Ty principiellt borde frågan ej bedömas efter tillfälliga, under viss tidsperiod rådande avvikelser mellan taxeringsvärden och saluvärden. Det måste förutsättas, att krediten alltid grundades på det egendomsvärde, som föreningen funne vara skäligt. Den avgörande synpunkten vid belåningsgränsens bestämmande vore enligt de sakkunnigas mening i själva verket den, att lånebeloppet borde sättas så lågt, som vore nödigt för undvikande av förluster även i det fall, att det vid lånetillfället såsom riktigt befunda egendomsvärdet skulle sedermera nedgå eller, med andra ord, för att göra lånet i möjligaste mån riskfritt även vid konjunkturväxlingar.

I likhet med 1921 års sakkunniga ansågo icke heller 1927 års sakkunniga en måttlig höjning av belåningsgränsen behöva befaras få till följd en fördyring av krediten. I synnerhet gällde detta, om de åtgärder till stärkande av hypoteksinstitutionens ställning vidtoges, vilka av de sakkunniga jämväl föresloges, nämligen bestämmande av viss relation mellan grundfonden och summan utelöpande obligationer, grundfondens fördubbling och föreskrift om obligatorisk fordran å botteninteckning som säkerhet för obligationerna.

Med avseende å redan utelöpande obligationer upptogo 1927 års sakkunniga det av 1921 års sakkunniga framställda förslaget, att innehavarna av de äldre obligationerna genom särskild bestämmelse skulle tillförsäkras samma ställning vid en eventuell likvidation av hypoteksbanken, som de skulle haft, om en ökning av kreditmöjligheterna ej vidtagits. Härjämte uppställde 1927 års sakkunniga den fordran, att bland belånade inteckningar vid varje tidpunkt skulle finnas sådana, som i förmånsrätt låge inom egendomarnas halva jordbruksvärde, till minst samma belopp som bankens skuld i här omnämnda äldre obligationer.

1927 års sakkunnigas förslag om höjning av belåningsgränsen till 55 procent förelades genom proposition (nr 265) 1930 års riksdag. I propositionen upptogs vidare, i anslutning till de sakkunnigas betänkande, förslag i fråga om belåning av växande skog ävensom om ökning av hypoteksbankens grundfond från 30 till 60 miljoner kronor, om bestämmandet av viss relation mellan grundfonden och summan av utelöpande obligationer samt om fordran å botteninteckning som säkerhet för obligationerna.

Propositionen bifölls av riksdagen (skr. nr 302). Författningsbestämmelser i ämnet utfärdades den 6 juni 1930 (nr 203 och 204).

1934 års fastighetskreditsakkunnigas förslag och däröver avgivna yttranden.

De sakkunnigas förslag innebär, såsom förut antytts, dels en höjning av belåningsgränsen för lån från hypoteksföreningarna från 55 till 60 procent av belåningsvärdet, dels ock en ändring av bestämmelserna angående de s. k. stående lånen sålunda att maximum för dessa lån bestämmes till $\frac{2}{3}$ av det belopp, vartill lån kan utlämnas, i stället för, såsom nu är fallet, till $\frac{1}{3}$ av belåningsvärdet å egendomen i fråga med undantag av därå växande skog.

Ur motiveringen till förslaget om höjning av belåningsgränsen må här upptagas följande.

En höjning av nämnda gräns skulle bliva till fördel för de skuldsatta jordbrukarna. De fördelaktigare ränte- och andra villkor, som vore förbundna med primärlånen skulle sålunda vid en höjning av belåningsgränsen i ökad omfattning komma låntagarna till godo. Ju större belopp, som kunde erhållas i form av primärlån, desto mera ökades möjligheterna att undvika en splittring av en och samma låntagares krediter på flera kreditinstitutioner.

Emellertid kunde en höjning av belåningsgränsen ingalunda sträckas hur långt som helst. En sådan höjning innebure nämligen en minskning i det genomsnittliga värdet å de för primärlånen ställda panterna och vore därmed ägnad att medföra en höjd räntekostnad för ifrågavarande lån. För att primärlånens hittillsvarande gynnsamma ställning i ränteavseende skulle kunna bibehållas, måste en höjning av belåningsgränsen hållas inom en synnerligen försiktig ram.

Av den utredning, som lämnats av 1921 års sakkunniga angående höjning av maximigränsen för den primära jordbruksfastighetskrediten, framginge, att en höjning av de svenska hypoteksinstitutionernas belåningsgräns till 60 procent icke skulle föranleda någon fara för kreditens fördyring. Att vid 1930 års ändringar höjning icke skett till högre än 55 procent, torde hava sammanhängt med att samtidigt primärbelåningen utsträckts jämväl till skogen och att antydde åtgärder tillsammans ansetts täcka framkomna önskemål om en utvidgad primärkredit.

Egendomsvärdena i landet torde icke vara mera fluktuerande än att man kunde räkna med att fastigheter vid försäljning betingade ett pris motsvarande minst 60 procent av belåningsvärdena. Detta gällde naturligtvis allenast under förutsättning, att belåningsvärdena fastställdes efter försiktiga grunder. Att döma av erfarenheter av de hos hypoteksföreningarna tillämpade värderingsnormerna syntes dessa kunna anses betryggande.

Om belåningsgränsen hos hypoteksföreningarna höjdes till 60 procent, syntes man kunna räkna med att de för lånen hos dessa föreningar ställda hypoteken — vilka jämväl utgjorde en generell pant för hypoteksbankens upplåning — fortfarande komme att erbjuda en förstklassig säkerhet. De av hypoteksbanken utfärdade obligationerna vore jämväl tryggade genom den av staten ställda garantifonden å 60 miljoner kronor, motsvarande för närvarande omkring 15 procent av obligationsupplåningen, ävensom genom hypoteksbankens och hypoteksföreningarnas särskilda fonder.

Vid höjning av belåningsgränsen borde liksom skedde 1930 garantier skapas för att icke från innehavarna av redan utelöpande obligationer skulle kunna framställas ens teoretiskt grundade invändningar om ökning av ris-

kerna för dessa obligationer. Ifrågavarande garantier borde vara av den innebörd, att nämnda obligationsinnehavare tillförsäkrades samma ställning vid en eventuell likvidation av hypoteksbanken, som om en höjning av belåningsgränsen till 60 procent ej vidtagits. Samtidigt borde stadgas — i anslutning till vad som skedde 1930 — att så länge obligationer, som av hypoteksbanken utgivits före dagen för de nya bestämmelsernas ikraftträdande, vore utelöpande, banken skulle tillse, att av den för bankens obligationer ställda säkerheten vid varje tidpunkt ett belopp minst lika stort som bankens skuld i förstnämnda obligationer funnes i in-teckningar av den beskaffenhet, som enligt de före nyss avsedda dag gällande grunder fordrats till tryggande av obligationsinnehavarnas rätt. Detta krav komme uppenligen att uppfyllas redan på den grund att institutionens kreditgivning liksom hittills till största delen självfallet komme att avse lån inom halva jordbruksvärdet.

Till stöd för förslaget om ändring av maximum för stående lån hava de sakkunniga anfört i huvudsak följande.

Bestämmelsen, att stående lån finge beviljas till högst $\frac{1}{3}$ av det av hypoteksföreningens styrelse fastställda belåningsvärdet å egendomen med undantag av därå växande skog hade, så länge den allmänna belåningsgränsen utgjort 50 procent av egendomsvärdet, inneburit, att $\frac{2}{3}$ av hypoteksbelåningen fått givas karaktär av stående lån. 1921 års sakkunniga hade föreslagit, som komplement till den allmänna belåningsgränsens höjande, att stående lån liksom dittills skulle få meddelas till $\frac{2}{3}$ av det belopp, vartill lån över huvud taget skulle kunna utlämnas. Någon motsvarande regel hade emellertid icke upptagits av 1927 års sakkunniga och hade icke heller influtit i författningarna i samband med 1930 års ändring. Efter höjning av belåningsgränsen till 55 procent kunde på grund härav stående lån icke längre utlämnas intill $\frac{2}{3}$ (= 66 $\frac{2}{3}$ procent) av det allmänna lånemaximum utan endast till ungefär 60 procent av detta. Vid genomförande av den föreslagna ytterligare höjningen av belåningsgränsen skulle, där nuvarande bestämmelser om stående lån bibehölles, sådant lån icke kunna ställas å högre belopp än ungefär 55 procent av det allmänna lånemaximum. En så snäv begränsning vore icke behövlig, så mycket mindre som ifrågavarande lån numera icke brukade utlämnas på längre tid än 15 år.

De sakkunniga hava slutligen föreslagit, att de nya bestämmelserna skulle träda i kraft den 1 juli 1935.

Såväl statskontoret som hypoteksbankens och hypoteksföreningarnas styrelser hava i *yttrandena* tillstyrkt de sakkunnigas förslag. Hypoteksbankens styrelse har dock hemställt, att ikraftträdandet av de nya bestämmelserna skall bestämmas till den 1 oktober 1935, enär banken redan sålt obligationer, som komme att dagtecknas den 30 september 1935, och beträffande vilka de nu gällande villkoren för in-teckningssäkerheten utlovats.

Ur yttrandena må återgivas följande.

Statskontoret har framhållit, att en utsträckning av den primära krediten visserligen innebure ett ökat riksmoment vid utlåningen. Då man emellertid torde kunna räkna med att hypoteksföreningarna skulle såsom hittills underkasta låneärendena en ingående prövning, torde enligt statskontorets mening den nu föreslagna höjningen av belåningsgränsen icke innebära sådan

risk, som kunde tillmätas någon avgörande betydelse. Då det icke heller kunde antagas, att den vidgade lånegränsen skulle medföra fara för kreditens fördyring hade statskontoret — under beaktande av de otvivelaktiga fördelarna för jordbruket, som förslaget medförde — intet att erinra mot det-samma förverkligande.

Hypoteksbankens styrelse har anfört bland annat följande. Genom att skogsbelåning 1930 infördes i föreningarnas verksamhet finge dessa en särskild anledning att vid egendomens värdering iakttaga största möjliga försiktighet. Större kontakt mellan banken och föreningarna hade kommit till stånd och därigenom hade ökad trygghet vunnits. Att belåningsrätten 1930 inskränktes till 55 procent av värdet å mark och växande skog hade närmast berott på en kompromiss mellan förslaget om 60 procent belåning å markvärdet och skogsvärdets belåning till endast 50 procent därav. Skogsbelåning hade emellertid visat sig komma till användning i mycket ringa utsträckning. Genom de övriga 1930 beslutade åtgärderna hade hypoteksinstitutionens soliditet väsentligen stärkts. Utgångsläget vore sålunda nu ett annat än 1930. Därtill komme, att banken och föreningarna under årens lopp samlat fonder till icke oväsentliga belopp. Nästan alla lån hos föreningarna vore amorteringslån, vilket medförde, att vid varje tid den sammanlagda in-teckningssäkerheten för föreningarnas alla utestående lån komme att till beloppet betydligt understiga 60 procent av summan av vederbörande belåningsvärden.

*Departements-
chefen.*

En utvidgning, på sätt de sakkunniga föreslagit, av belåningsgränsen i hypoteksföreningarna från 55 till 60 procent av fastigheternas belåningsvärden torde otvivelaktigt för ägarna av jordbruksfastigheter innebära en fördel. Åtgärden torde sålunda försvara sin plats såsom ett led i de strävanden att förbättra villkoren för jordbrukarnas primärkredit, som bland annat kommit till uttryck genom det utredningsuppdrag, 1934 års fastighetskreditsakkunniga erhållit. Några betänkligheter ur kreditvärdighetssynpunkt torde förslaget icke föranleda. Med den starka och solida ställning banken och hypoteksföreningarna äga torde tilltron till bankens obligationer säkerligen icke påverkas av den föreslagna lånehöjningen. Densamma har såsom nämnts tillstyrkts av såväl styrelsen för hypoteksbanken som samtliga hypoteksföreningar. Även för egen del får jag uttala min anslutning till förslaget.

De sakkunnigas förslag om höjning av maximum för de stående lånen till $\frac{2}{3}$ av det belopp, vartill lån enligt bestämmelserna i förordningen angående hypoteksföreningarna högst må utlämnas, anser jag mig på de av de sakkunniga anförda skälen även böra biträda. Jämväl detta förslags genomförande lär bli till fördel för jordbrukarna, med hänsyn till att de stående lånen betinga lägre ränta än amorteringslånen.

Vad de sakkunniga föreslagit till tryggande av äldre obligationsinnehavares rätt efter höjningen av belåningsgränsen synes lämpligt och föranleder sålunda icke någon erinran från min sida. De föreslagna åtgärderna överensstämmer med de åtgärder, som i samma syfte företogs i samband med höjningen 1930 av belåningsgränsen från 50 till 55 procent.

De av mig nu förordade ändringarna i belåningsvillkoren torde i anledning av vad hypoteksbankens styrelse anfört böra träda i tillämpning först den 1 oktober 1935 i stället för den 1 juli 1935 såsom de sakkunniga föreslagit.

De sakkunniga hava ansett, att ett genomförande av deras förslag skulle påkalla ändring av §§ 4 och 14 förordningen angående hypoteksföreningarnas verksamhet. I anslutning härtill hava de sakkunniga såsom förut nämnts framlagt förslag till ändrad lydelse av dessa paragrafer. De bestämmelser, som ansetts erforderliga för tillgodoseende av äldre obligationsinnehavares rätt, hava de sakkunniga upptagit i en särskild författning. Emellertid torde ett genomförande av förslagen böra föranleda ändring även i § 12 andra stycket förordningen angående hypoteksbanken samt i § 18 förordningen angående hypoteksföreningarna. I dessa paragrafer finnas nämligen, på sätt framgår av den lämnade redogörelsen, upptagna bestämmelser, som anknyta till den nu gällande belåningsgränsen av 55 procent.

I överensstämmelse med vad sålunda anförts hava inom jordbruksdepartementet utarbetats förslag till *dels* förordning om ändrad lydelse av § 12 andra stycket förordningen den 16 maj 1890 (nr 21 s. 1) angående Sveriges allmänna hypoteksbank, *dels ock* förordning om vissa ändringar i förordningen den 16 maj 1890 (nr 21 s. 11) angående de allmänna grunder, som vid hypoteksföreningars bildande och framtida verksamhet skola till efterrättelse lända. De av de sakkunniga föreslagna bestämmelserna till tryggande av äldre obligationsinnehavares rätt hava, med en mindre jämkning av formell natur, i likhet med vad som skedde med motsvarande bestämmelser 1930 upptagits såsom övergångsbestämmelser i förstnämnda förslag till förordning.

Under åberopande av det anförda hemställer föredraganden, att de inom jordbruksdepartementet utarbetade författningsförslagen måtte föreläggas riksdagen till antagande.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:
P. Gullstrand.